بێدەنگیی نەوشیروان موصطەفا لە نێوان، وەهم و واقیعدا … کامیار سابیر

لە سیاسەتدا، واقیعییبوون و عەقڵانییبوون، دوو پارادایمی سەرەکیین بۆ تێگەیشتن لە ئاڵۆزییەکانی دونیای سیاسەت. لە واقیعی سیاسیی کوردستانی عێراقدا، بەهۆی هەژموونی گۆڕان و قورسایی سیاسیی ئەم حیزبەوە، تا ئێستاش هەموو هەوڵەکانی تر بۆ دروستبوونی ئۆپۆزیسیۆنی نوێ، لە جوغزی بچووکدا، ماونەتەوە و توانای ئەوەیان نییە گەشە بکەن. بە واتایەکی تر، گۆڕان، بووە بە بەنداوێک بۆ پەنگخواردنەوەی ناڕەزایەتییە جەماوەرییەکانی خەڵکی کوردستان، دژ بە دەسەڵاتی میلیشیایی دوو حیزب کە بیزنسە سیاسییەکەیان لە بیزنسی قاچاغچییەتی نەوت و دزیینی سامانی نیشتمانییدا، خەست کردووەتەوە. راستە دەیان هەزار گەنجی کوردستان، چەندین توێژ و چینی بەرینی کۆمەڵایەتیی، بەهۆی سیاسەتی مافیاکانی کوردایەتییەوە، بە گاڵە هاتوون، بەڵام جگە لە چەند دەنگێکی ناڕازیی لێرە و لەوێ، یان چەند حیزبێکی بچووک و چەند تەکانێکی ئایدیۆلۆژیی ئەم گرووپی چەپ و ئەو گرووپی راست، هێزێک نییە کە مۆبەڵایزی ئەم ناڕەزایەتییانە بکات. لێرەوەیە کە رەخنەکان، پێویستە ئاراستەی گۆڕان و شەخصی یەکەمی حیزبی گۆڕان، بکرێ.

تۆڕێکی گەورەی مافیای سیاسیی، تیجاڕیی، مورتەزیقە و پرۆکسیی بۆ وڵاتانی ناوچەکە(بەتایبەت تورکیا) لە کوردستاندا دروست بووە. بڕیار بوو ئەو قسە قۆڕەی ناوی نرابوو شۆڕشی نوێی گەلی کورد(دوای ئاشبەتاڵ)، کۆتایی بەو مەحسوبییەتە بنەماڵەیی و کۆنترۆڵکردنە سیاسییە بهێنێت، ئەوەی پاترۆنەیجی سیاسیی (Political patronage) پێدەگوترێ. دوای ئەوەی بەهۆی کەیدی سەرکردە موخەضرەمەکانی کوردایەتییەوە، شەهید ئارام، کۆتایی بە ژیانی گەنجانەی هێنرا، ئیتر رێگەکان تەختبوون بۆ ئەوەی ئەو رێکخراوە چەپە- کۆمەڵەی رەنجدەران(بەهەموو کەموکوڕییەکانییەوە)، ببن بەچەترێک بۆ ئەوەی بنەماڵەیەکی تێکهەڵکێشی سیاسیی نوێ (تاڵەبانیی+ئەحمەد)، کۆنترۆڵی یەکجاریی یەکێتیی و بەشێکی بەرین لە کوردستانی عێراق بکەن. ئەوانەی دوای ئارام، بە دەستوری تاڵەبانیی و بەئەجێندای ئایدیۆلۆژییەوە، سووکانی کۆمەڵەیان بەدەستەوە گرت، رۆڵێکی ئێجگار گەورەیان لەم بەبنەماڵەییکردن و مەحسوبییەتە سیاسییەدا بینی. ئەم

پاترۆنەیجە سیاسییەش(لە هەردوو حیزبی تاڵانچییەوە- پارتیی و یەکێتیی) لە کوردستاندا، درێژەی دەبێت ئەگەر ڕاچەکاندنێکی سیاسیی جەریئانە، ئەم دەخی دزیی و تاڵانییە، بە جورئەتەوە نەخاتە ژێر پرسیارەوە و پلان و نەخشەیەکی عەقڵانیی، جەریئانە و واقیعیی دانەڕێژێت.

فەشەلی رائیدبوون و فەشەلی بە سەرکردەبوون، فەشەلی سیاسیی، ئابووریی، مۆراڵیی و کۆمەڵایەتیی گەورەی بەدواوەیە. فەشەلی سەرکردە سیاسییەکانی ئێستا، فەشەلی دراماتیکیی نەوەکانی ئایندەیشی بە دواوەیە. ئەم پارادایمی پاترۆنەیجە سیاسییەی کوردستان، درێژەی هەبێت، کوردستان، بە دەیان ساڵی تریش، نووزەی تێدا نابێت و ئاییندەی چەندین نەوەی نوێ، وێران دەبێت. پێویستە، سیاسەتێکی جەریئانە، خاوەن فیکر و روئیا، بە سیاسەتێکی ئەخلاقیی باڵەڕاوە، دە بەم دەخەی کوردستان بدات. ئەوەی زمانناسیی مەعریفیی(cognitive linguist) جۆرج لەیکۆف(لاکۆف=Lakoff)لە کتێبی سیاسەتی ئەخلاقییدا(Moral poltics)، باس لە دوو مۆدێلی تێگەیشتنی(کۆنسێپچواڵ- conceptual) ئەخلاقیی جیاواز لە سیاسەتی ئەمەریکییدا دەکات(لیبراڵیزم و کۆنسەرڤەتیزم)، دەکرێ بۆ سیاسەتی کوردیی Kurdish politics، وەکو پارادایمێکی سیاسیی، لەکولتوورێکی سیاسیی فاشیلدا، کەڵکی لێوەربگیردرێت.

فەلسەفەی سیاسیی و چنگەکەڵەی مەعریفیی مرۆڤ، ئەو بەرچاوڕۆشنییەمان پێدەدات کە سیستەم و میتافۆری تێگەیشتنمان بۆ وردەکارییەکانی سیاسەتی مۆدێرن، لە پیاوی مۆدێرن و سیاسیی جەریئدا، باشتر و چالاکتر ببینین. لەیکۆف پێیوایە" ئەم هۆکارە فیکریی و مۆراڵییانەش، هۆکاری میتافۆریین، بۆ ئەوەی مرۆڤ، کەیسی ئایدیال، سەنتراڵیی، هەستیار و سۆسیۆسیاسیی، لە نموونەیەکی بەرجەستەدا(salient exemplar) پراکتیک بکات((Larkoff, 2002:9)) . هەرچیی هەڵدەستی و دادەنەشێت، دەڵێ دەخی سیاسیی کوردستان، چەقبەستووە. باشە ئەگەر ئەمە پێودانگی سیاسەتی ئەخلاقیی –کوردیی بێت، خۆ دەبێت ئەم کەیسە ئایدیال و نەخشە، تەشخیص بکرێ و پارادایمێکی نوێی سیاسەت بگیردرێتە بەر. پارلەمان و حکومەتی هەرێم، وێڕای فیاسکەیەکی(فەشەلی گەورە) زۆر کارەساتبار، بەرهەمی دوو حیزبی میلیشیایی و چەتەگەریین. سەرجەم مێژووی مرۆڤایەتیی، قەڵەصەڕنە و چەتەگەریی لەمشەوەیەی بۆ ئابووریی نیشتمانەوە نەبینیوە. هەر هەوڵێك بۆ چاککردنی سیستەمی سیاسیی کوردستان، بەهەدەردانی کاتێکی زۆر و بە فیڕۆدانی توانای چەندین نەوەی نوێشی

بەدوادا دێت، وێڕای ئەوەی سامانی نیشتمانیی کوردستان، بۆ ئەبەد دەدزرێ و دەدۆڕێندرێ. ئەم سیستەمە دەبێ بڕوخێنرێ و سەرلەبەر بنیات بنرێتەوە.

گۆڕان، بەهۆی هەندێ پارادایمی سیاسیی و ئەخلاقییەوە، بووە بە حیزبی ژۆرناڵیستەکان، بووە بە حیزبی ئیخوانییە فاشیلەکان، بە حیزبی یەکێتییە تۆراوەکان و بووە بە حیزبی ئەکادیمیستە بێفیکر و گیرفان قووڵەکان. سەرەنجامیش بووە حیزبی نوخبەی هەزیل و موهەڕیجەکان، لە سیاسییەوە بیگرە تا بە ژۆرناڵیست دەگات. ئەم تێکەڵیی و پێکەڵییەی گۆڕان، ئەم پۆپۆلیزمە سیاسیی و ئایدیۆلۆژییە فرەڕەنگ و فرە ئاراستەیە، بەبێ شەخصی نەوشیروان موصطەفا - ڕێکخەری گشتیی گۆڕان (ڕەگشگ)، توانای ئەوەیان نییە بە کۆرس، شیعرەکیش بخوێننەوە. هەریەکە و لە ئاوازێک دەخوێنن. لە گۆڕاندا، ئەکادیمیستی ناسیۆنالیست و کادیری نەژادپەرستی وای تێدایە، لە ناو پاسۆک و کاژیکی جارانیشدا، وەحشی نەژادیی و راسیستی دەمارگیری وا نەبووە. کادیری ئیخوانیی-مەزهەبیی-طائیفیی و سوننیگەریی وای تێدایە، بیست ساڵی تریش، یەکگرتوو، یەق بکاتەوە، مەخلوقی وای بۆ دروست ناکرێ. هاوکات، چەپ و کۆمۆنیستی مورتەدیشی تێدایە، هەموو مێژووی حیزبی شیوعیی عێراقیی و کۆمۆنیستە ڕەنگاوڕەنگەکانی تر بگەڕێی، هەلپەرست و ماستاوچیی وات بۆ نادۆزرێتەوە.
وێڕای ئەوەی لەشکرێک لە نوخبەی ئەکادیمیست، ژۆرناڵیست، موحەلیل، موهەڕیج و شەعبەویی(پۆپۆلیست)ی تێدایە کە بەس بەهۆی بیرکردنەوە لە گیرفانی خۆیان و ژیانی خۆیان، سواری ئەم شەمەندەفەرە پۆپۆلیستییەی گۆڕان بوون. کاتێ گۆڕان ئەوە واقیعە سیاسیی و کولتوورییەکەی بێت، جگە لە (ڕەگشگ)، ئەخەی کە دەگریت؟ لەهەمووی کارەساتبارتر، زۆربەی ئەمانە، هێزی یەدەکی کوردایەتییەکەی پارتیین و لە هەر پێچێکدا، لە هەر نووزانەوەیەکی نەژادیی و قیڕەقیڕەی دەوڵەتە کوردییە مورتەزیقەکەدا، هەموویان داکۆکیی لەسیاسەتی حەکیمانەی! سەرۆکێکی طائیفیی، ناشەرعیی، ناقانونیی ، نادەستوریی و عەمیلی موخابەراتی تورکە نیۆعوثمانییەکان(میت) دەکەن.

هەمیشە، زۆرینەی هاووڵاتییان، لەکاتی قەیرانە سیاسیی و ئابوورییەکاندا، چاویان لە حکومەت و سەرکردە سیاسییەکانە کە چۆن قەیرانەکان تێپەڕێنن، یان لای کەم کۆنترۆڵی بکەن. ئیدارەکردنی(مانیجمێنت) قەیرانی سیاسیی، ئەرکی ئەو سیاسیانەیە کە تەحەدای

واقیعی (سیاسیی و ئابووریی) دەکەن و بەشوێن چارەسەری خێرا، کورتخایەن و درێژخایەنەوەن. پێویستە بڕیاری قورس بدەن، تەنانەت ئەگەر چارەنووسی سیاسیی و شەخصیی خۆیشیان بکەوێتە مەترسییەوە. لە حیزب و دەسەڵاتی سیاسییدا، بڕیاردەر، دەبێ کەسێ بێت کە جورئەت بکات، بڕیار بدات، بەرچاوی ڕۆشن بێت، روئیای هەبێت و خەڵکیش جورئەت بکات پاڵپشتیی بکات (The Politics of Crisis Management: Public Leadership Under Pressure).

سەرکردەی سیاسیی، بۆچی سەرکردەیە؟

لە کاتی قەیرانەکاندا، بەتایبەتیی ئەو قەیرانانەی کە پەیوەندییان بە ژیانی بەرینی کۆمەڵایەتییەوە هەیە و زۆرینەی کۆمەڵگە، دووچاری قەیرانی سیاسیی، ئابووریی و تەنانەت نەمانی ئاسایشی کۆمەڵایەتیی دەبێتەوە، دەبێت سەرکردەی کاریزما، خاوەن روئیەیەکی گەش و روئیایەکی بەرین بێت و لەسەروو هەموویشیانەوە، جورئەتی سیاسیی و توانای تەحەداکردنی واقیعی سیاسیی تێدا هەبێت. ئارامی رابەڕی کۆمەڵەی کۆتایی حەفتاکان، بەو گەنجییەتییەی لە فیکری سیاسییدا و تەنانەت بەو هەرزەکارییەی تەمەنیشی، وێڕای کەم تەجرەبەیی، ئەم جورئەت و روئیایەی کەم تا زۆر هەبوو کە کۆمەڵەیەک زۆربەی قورسی بەعثییەکانی بەرکەوتبوو، قیادەکانی تێداچوون، بخاتەوە سەرپێی خۆی، بەڵام کۆمەڵەی دوای ئەو، بوو بە ڕێکخراوێکی عەسکەرتاریی-میلیشیایی، وردە وردە فیکر و روئیای سیاسیی تێدا نەما، تا سەر پلەیت نەژادیی بووەوە و لەگەڵ کوردایەتییەکەی پارتییدا، هیچ جیاوازییەکی نەما.
بەتایبەت ئەو کاتانەی پیاوی وەکو فەرەیدون عەبدولقادر، تەنظیری بۆ دەکرد. ئەوانەی لە هەشتاکاندا، سەرکردایەتیی شەڕی میلیشیاکانی شاخیان دەکرد، سەرپەرشتیی حیزبەکەی خۆیان(یەکێتیی) و شەپۆلێک لە راپەڕینەکانی خەڵکی کوردستانیان دەکرد، توراثی کوردایەتیی مۆدێرنیان داهێنا، بەڵام لەهەمان مەعدەنی کوردایەتییە کۆنسەرڤەتیزمەکە. ئەو توراثە سیاسیی و عەسکەرییانە، ئەو توراثە میلیشیاییانە، بەدەردی گەنجانی ئەمڕۆ و هەلومەرجی سیاسیی ئێستا ناخۆن و سەروەرییەکانی پێرە و دوێنێش، بەرهەمهێنەری ئەم چەتەگەریی و مافیاگەرییەی ئەم قیادانەی کوردایەتییە.

سەرکردەی سیاسیی کە خاوەنی جورئەت بێت، دەبێت لە سەرکەوتنەکاندا، کەمترین کرێدت بۆ خۆی ڕەوا ببینێت و زۆرترین مەسئولییەتی شکست و داکشانەکانیش لە ئەستۆ بگرێت. تەنانەت ئەگەر بە بۆچوونە کلاسیکییەکەی ناپیلیۆنیش سەیری بکەین، سەرکردە، ئەو دەڵاڵەیە کە

عەوداڵی دۆزینەوەی “ئومێدێ” و ئاسۆ، پێشانی گەلەکەی دەدات. لە کاتێکدا، پتر لە ساڵێکە رەگشگ، بە باش و بە خراپ، نە لەسەر صەفقە ئاشکرا و نهێنییەکەی نێوان داعش، تورکیا و پارتیی لەسەر شەنگال، دەنگێکی لێوە هات، نە لەسەر ئەو هەموو سووکایەتییەی پارتیی و چەتەکانی کوردایەتیی بە سیستەمی سیاسیی و دامودەسگا شەرعییەکانی هەرێمیان کرد، حەرفێکی گوت، نە لەسەر ئەو هەموو عەمالەتەی دەوڵەتی کوردیی و مانیفیستەی کوردایەتیی بە دەوڵەتی نیۆعوثمانییەکانی دەکات، قسەیەکی کرد! لەسەروو هەمووشیانەوە، فرۆشتن و هەڕاجکردنی سامانی سروشتیی ئێستا و نەوەکانی ئایندە، برسییکردن و زەلیلکردنی خەڵکی کوردستان، بە رەسمیی و روو بە خەڵک، ناڕەزایەتییەکی دەرنەبڕی؟ هەموو ئەمانە لە کاتێکدایە، بێئاسۆیی، بێئومێدیی باڵی کێشاوە بەسەر کوردستاندا و تەنانەت حیزبەکەی خۆیشی(گۆڕان)، لەو پەڕی بێچارەیی سیاسییدا رۆژگار بەڕێ دەکات. ئەم دۆخە، چەند مافیا دەسەڵاتدارەکانی کوردایەتیی(پارتیی و یەکێتیی) لێی بەرپرسن، ئەوەندەش شەخصی رەگشک، لێی بەرپرسە؟

تەقدیری ئەوە دەبێ بگیردرێ کە رەگشگ، تەمەنی هەیە، ناساغە و باری تەندروستیی، پێویستی بەچاودێریی پزیشکیی هەیە. پێویستی بە پشوودان و ئارامیی هەیە، بەڵام خۆ کەس زۆری لێنەکردووە کە درێژە بە پۆستی شاغیری گەورەترین و حەساسترین پۆستی سیاسیی لە کوردستان بدات کە سەرۆکی ئۆپۆزیسیۆنی جاران و رێکخەری گشتیی حیزبێکی گەورەیە، نزیک بە نیو میلیۆن دەنگدەری ناڕازیی لە هەردوو حیزبە مافیاکەی کوردستان، دەنگیان پێداوە. ئەگەر پێناکرێت، باشترە خۆی یان حیزبەکەی بە ئاشکرا رایبگەیەنن کە کاری ئەویش (تمام شد). ئەگەر نا، ئەم بێدەنگییە زۆر و دوورودرێژە، جوبران ناکرێتەوە و خەڵکی کوردستان بە گشتیی و شارەکانی سلێمانیی و کەرکوک(ئیمارەتی نیللیی و سەوز) باجێکی زۆریان دا و پێویستە ئەم گەمە بشڵەقێنرێت. ئەم هەلومەرجە سیاسییە، پێویستی بە سەرکردەیەکی جەریئو خاوەن روئیای سیاسیی و فیکریی هەیە.

یەکێک لە گێلەرترین سیاسییەکانی دونیا، دۆناڵد ترامپە، لەم کەمپەینی هەڵبژاردنەی ئەمەریکادا، تەعبیرێکی جوانی لەسەر رۆڵی سەرکردە باسکرد. بە باوەڕی ئەو، سەرکردە هەر بیربکاتەوە، بۆچی بیرکردنەوەی گەورە(Think big) بەخەیاڵیدا نەیات. ئەو پێیوایە بە ئەوەی شتە گەورەکان بە ئاکام بگەیەنیت(accomplish big things) زۆر ئەساسییە کە روئیەیەکی جەریئانە و روئیایەکی روونت هەبێت. ئەم روئیایە، ئەم دیدە سیاسییە جەریئانەیە، لای رەگشك، سەرلەبەر و

لەماوەی ئەم ساڵ و نیوەدا، بوونی نەبووە. لە سیاسەتدا، بێدەنگیی و بێڕوئیایی، سەرکردە بەرەو فەنابوون دەبات. ئەوەی تا ئێستا ئەم پیاوەی هێشتووەتەوە، ئەو پۆپۆلیزمە سیاسییەیە کە هەر لەتەنکاوەکاندا قسەی کردووە و نەچووەتە ناو وردەکاریی ریشە سیاسیی و فیکرییە جۆراوجۆرەکانەوە. بە قەولی گەنجی ئەم رۆژگارە، ئەم پیاوە هەمیشە لە عمومیاتدا، قسەی کردووە و نەچووەتە ناو تەفاصیڵەوە. ئەمەش پۆپۆلیزمی سیاسیی، کولتووریی و کۆمەڵایەتییە. لە کاتێکدا مرۆڤی سیاسیی خاوەن دید و روئیا، دەبێ بە جورئەتەوە بچێتە ناو قووڵایی و تەفاصیڵەکانەوە، رێنمانیی حیزبەکەی خۆی و جەماوەریش بکات.

سەرکردە و تەحەدای سیاسیی

کاتێ سەرکردەی سیاسیی، مەیدانی تەحەداکردنە سیاسیی و ئابوورییەکان، تەنگی پێهەڵدەچنن، پلانەکان و بەرنامەی حیزبەکەی تووشی سستیی و خاوبوونەوە دەبن، کاتێ دەزانێ جەماوەر لە حیزبەکەی دووردەکەونەوە و بەر رەخنەی دەدەن، دەبێ کۆمەڵێ هەنگاوی کرداریی، ثیۆریی و فیکریی بنێت بە ئەوەی مۆبێڵایزی خەڵک بکاتەوە. لە رێگەی تۆڕە فراوانەکانی حیزبەکەیەوە، بەهاوکاریی کەسانی پسپۆر و شارەزا، لە چالاکوان و گەنجانی تازە پەیدابوو، تۆڕێکی گەورە دروست بکات و تۆڕە کۆنەکان هەڵبوەشێنێتەوە. تیمە کۆنە لاوازەکان، بەرکەنار بخرێن و تیمی نوێ دابڕێژرێنەوە. ستراکتەری ئۆرگانە حیزبییەکان، سەرلەنوێ بنیات بنرێنەوە. ئاراستە و ستراتیژی نوێ بخەنە بواری جێبەجێکردنەوە و دەستبەرداری ئەو قیڕەقیڕەی فاشیزمی کوردایەتیی و فاشیزمە ئابوورییەکەی دەوڵەتی کوردیی ببن و فیکری سیاسیی نوێ، لەناو خەڵکدا مۆبێڵایز بکەن .

رەگشگ، دەبێ گۆڕانی سەرەکیی لە بونیادی حیزبەکەیدا بکات. مۆبێڵایزی مەعریفەی سیاسیی و توانای گەنجان بکات و سوودیان لەوەربگرێت و پیروپەککەوتەکان، ئەوانەی نە زمانی قسەکردنیان هەیە و نە توانای نووسینی بەیاننامەیەکیان هەیە و نە جورئەتیش دەکەن، دەی حیزبەکانی تر بەڵێنجەنن، هەموو شتێک لای ئەوان، بەرژەوەندیی ماددیی خۆیانە… ئەمانە، دەبێ پەراوێز بخرێن. لەسەروو هەمووشیانەوە، ئەوانەی بە حەشیشی کوردایەتیی، بە فاشیزمی طائیفیی و مەذهەبیی مودمینن و بە راستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ دەچنەوە ناو پرۆژە طائیفیی و پرۆکسییەکانی ئەردۆغان و کاسبییەکەیان دەچێتەوە، ناو ئەجێنداکانی تورکیا و پارتییەوە، دەبێت تا رادەی بەرکەنارخستنی یەکجاریی، دووربخرێنەوە… وێڕای دەیان تەحەدای تر.

“نفوذ”ی سیاسیی لەسەر کۆی کایە سیاسییەکان، کاریگەریی زۆر زیاترە لە دەسەڵاتداریی و هەیمەنەی دەسەڵات. ئەوە نفوذە، ئەوە روئیای سیاسیی روونە کە پلاتفۆرمی سیاسیی ڕەنگڕێژ دەکات. هەر سەرکردەیەک، پلاتفۆرمی سیاسیی بە حیزبەکەی و بە جەماوەر پێ نەبێت، بەشێنەیی کۆتایی بە ژیانی سیاسیی دێت. پلاتفۆرمی گۆڕان، لە ئێستادا، ئەوپەڕی سەرگەردانیی سیاسیی پێوەدیارە و کەس بەکەس نییە. ئانارشیزمێکی سیاسیی پەیدا بووە، هەریەکەی لە ئاوازێک دەخوێنێت. دونیای سیاسەتی کوردیی، بە شیعری حەماسیی، بە وتاری عاطیفیی ، بە چەڵەحانەی کوردەناموسیی و خورافیاتی کوردایەتیی، بەڕێوە ناچێت.

نەتەوەییە نەژادییەکانی ناو گۆڕان، چەند توند بن لەگەڵ پارتیی و چەند حەماسیان هەبێت؟ لە بچووکترین پێچەڵە سیاسییدا، گومانی ئەوەیان لێدەکرێ، بەهۆی عاطیفەسازیی و حەماقەتی کوردایەتییەوە، بەهۆی ڕەیعی نەوتەوە، لە دواجاردا، خزمەتی پرۆژەی سیاسیی و ئابوورییەکانی ئەردۆغانیزم و کوردایەتییەکەی پارتیی بکەن. دەیان دەکیومێنت و بەڵگە، مێژووی سیاسیی ئەمجۆرە کادیرانە، لەماوەی ئەم چەند ساڵەی پارتیی و یەکێتیی، نەوت دەفرۆشن، پشتڕاست دەکەنەوە، بەڵام ئەمە هەر خەتای ئەوان نییە، بەڵکو خەتا سەرەکییەکە، وەهمی گۆڕان بوو بە پرۆژەی فاشیلی ئابووریی سەربەخۆ، بە بیزنسی دەوڵەتی کوردیی، بە حەتحەتەکەکان و لوعبە موخابەراتییەکانی تری نێوان ئەردۆغان و بارزانیی.

عوقدەی کورد و ئێرانییە صەفەوییەکان

لەناو سکۆلارە مێژوونووسەکاندا، لەسەر ڕەچەڵەکی صەفەوییەکان، دوو بۆچوون هەن و هیچیان بە دەکیومێنت پشتڕاست نەکراونەتەوە و هەردوو بۆچوونەکەش ئارگیومێنتی خۆیان هەیە. بۆچوونێکیان پێیوایە کە صەفەوییەکان، بە ڕەچەڵەک لە تورکە ئۆغوزەکانن کە لە سەرەتای چەرخی ١٠ و ١١ ەوە، کۆچێکی بەرینیان لە ئاسیاوە (لە مەنگۆلیا و قیرقیزستانی ئێستاوە) کردووە. بۆچوونێکی تریش دەڵێ ڕەچەڵەکیان تێکەڵەیەکە لە کورد، قزڵباشیی و ئێرانییە دێرینەکان، بە کوردستان و تورکمانستانیشەوە. ئەوەی کە ئەنترۆپۆلۆجیستەکان و موئەریخەکان ساغیانکردووەتەوە، عوثمانییەکان بەتایبەتیی لە جوغزی زمانناسیی و ئایدێنتیتیی، کولتوور و زمانەوە، هابیتەسی تورکە ئۆغوزەکانیان وەرگرتووە و درێژەیان پێداوە.

لەم نێوەدا، تیرە و هۆزە کێوییەکانی کورد، لەسەرەتادا خۆیان بە ئێرانیی زانیوە (بە میزۆپۆتامیای جارانیشەوە) و داکۆکییان لە

ئێرانییبوون و لە صەفەوی□کان کردووە. ئەم دوو ئیمپراتۆریایە، دوو ق□رزنی جیاوازی شیعیی و سوننییان ب□ ب□ر□ودان بە قەڵەمڕەوییەکانیان، بەکار هێناوە. بەهۆی گەشەکردنی حیقدی طائیفیی و مەذهەبیی لەنێوان عوثمانییە سوننەکان و ئێرانییە صەفەوییە شیعەکاندا، بەهۆی فڕوفێڵ، لە گیرفانکردن و بەڵێندانی سیاسیی و ئابوورییەوە، زۆرینەی رەهای سەرۆک هۆز و تیرە کوردییە شاخاویی و شوانکارەییەکان، لایەنگریان لە لەشکری عوثمانییەکان کردووە و بەیعەتیان داوە. ئەم خۆساغکردنەوەیەی زۆرینەی کوردەکان بەلای عوثمانییەکاندا، یەکێکە لە فاکتەرە هەرە سەرەکییەکانی سەرکەوتنی تورکە عوثمانییەکان بەسەر ئێرانییە صەفەوییەکاندا، لەشەڕی چاڵدێراندا، یەکێکیشە لەو فاکتەرانەی کە کورد، لە پرۆژەی دەوڵەتداریی و سەربەخۆیی دوور بخاتەوە.

ئێستا، پاش تێپەڕبوونی پتر لە پێنج صەد ساڵ بەسەر ئەو شەڕە گەورەیەدا کە باڵادەستیی عوثمانییەکانی لێکەوتەوە و کوردستانی ئێستای عێراق و بەشێکی زۆر لە جیۆگرافیای ناوچەکە، بەتەواویی کەوتنە ژێر قەڵەمڕەویی عوثمانییەکانەوە، بە درێژایی ئەو مێژووە، هەمیشە ئەم باوباپیرانەی ئێمەی کورد، بەهۆی دەمارگیریی طائیفیی و مەذهەبییەو□، ب□ ق□رزنی جیاواز و بە میثۆدی جیاواز، رقیان لە ئێرانییەکان و لە شیعە بووە و هەمیشە عەمالەت و نۆکەرایەتییان بۆ تورکە عوثمانییەکان کردووە. وێڕای هەموو ئەو مێژووە دێزەی باووباپیرانمان، ئەو هەموو وەلائو رەعییەتەی بۆ ئیمپراتۆریای عوثمانییەکانیان پێشان داوە، ئەگەر بە قەبارە و بە چەندایەتیی ئەژماردی بکەیت، لە پێنج صەد دانە ساڵدا، بە ئەندازەی ئەم پێنج ساڵەی دوایبان نەکردووە کە رائیدەکانی دەوڵەتی کوردیی و مافیا ئۆریجناڵەکانی کوردایەتیی بۆ تورکیای نیۆعوثمانیی و ئەردۆغانیان کردووە.

ئایا ئەم ویلایەتە لەعنەتییە کوردییە و ئەم شێخنشینییە نەوتییەی ئەردۆغان و ئۆغلو کە بەڵێینان بە شێخەکانی کوردایەتیی داوە، تا کەی دەبێ لێی نەدرێ و بە جورئەتەوە، تەحەدای نەکرێ؟ تا کەی رێگە بدرێ گەلی کورد، کێشە سیاسییەکەی و کێشەی نەبوونی عەدالەتی کۆمەڵایەتیی، کێشەی خودی ژیان و برسییەتیی، بۆ شاردنەوەی گەندەڵیی و دزییەکانی رابر□رانی کوردایەتیی، بکرێ بە کێشەیەکی طائیفیی و مەذهەبیی؟ بەڵێ، لێسەندنەوەی ئەم بیرە نەوتانە و ئەم قاچاغچییەتەی نەوت لە تورکیا ، لە پارتیی و لە شەریکە دزەکانی پارتیی(یەکێتیی)، ئەرکێکی نەتەوەیی و نیشتمانییە و دەبێ بە جورئەتەوە دەستی بۆ ببردرێ. ئەمەش بەبێ لێدان لە سەری رزیوی

کوردایەتیی و لە سیمبۆڵەکانی کوردایەتیی، مەیسەر نابێت.

گەلان، دەیتوانی لای کەمی ئەمە بکات و لە ڕێی حکومەتی فیدراڵی عێراقەوە بیکات، بەڵام بەهۆی کارتە نەژادیی، طائیفیی و مەذهەبییەکانی پارتییەوە، بە هۆی ئەوەی مەعدەنی ئەصڵیی گەلان، لە ئاسن، پلێت و بورغووەکانی کوردایەتییەوە، تەجمیع کراوە، توانای تەحەداکردنی نییە و ناسیۆنالیزمە نەژادییەکە و خورافاتەکانی کوردایەتیی، کەتی عەقڵی گەلانیان کردووە. گەلان، شەهامەتی سیاسیی و فیکریی تێدا نییە کە ئەم ئەرکە لە ئەستۆ بگرێت، چونکە بەشێکی زۆر لە مەعدەنی قیادیی و کادیرەکانی، هەمان مەعدەنە نەژادییە-طائیفییەکەی پارتییە و پارتییش، زۆر بە باشیی تەشخیصی یەک دەمارە نەژادیی و دەمارە طائیفییەکانی سەرجەم حیزبە کوردییەکانی تری لە کوردستانی عێراقدا، کردووە.
چەندین ساڵە، نیوعوثمانییەکان، لە ڕێگەی کۆمەڵە مورتەزیقەی کوردایەتییەوە، لە ڕێگەی کۆمەڵە قائیدی دزی کوردایەتییەوە، بە خەیاڵاتی خۆیان خەریکی ڕاژەنینی زیندووکردنەوەی ویلایەتی موصڵ و لکاندنەوەین بە تورکیاوە کە زۆربەی کوردستانی عێراق(بە کەرکوکیشەوە) لە خۆ دەگرێ. لەلایەک، بەهۆی ئەم حەشیش و کۆکایینەی کوردایەتیی بە تەخدیرکردنی ڕای گشتیی و بزواندنی حەماقەتی نەژادیی، گوایە کورد، دەبێ بە خاوەنی دەوڵەتی سەربەخۆ؟ ی خۆی و نەوتەکەیشی بۆ خۆی؟! دەبێت، بازاڕێکیان لە حەماقەتی سیاسیی دروست کردووە کە زۆرینەی کادیر و سیاسیی حیزبەکانی تریش، بە کەرس دەیانقیڕاند.

لە لایەکی تریشەوە، هەرکەسە بچووکترین ڕەخنەی هەبووایە، خێرا و لەکدا لەکدا، تەخوینیان دەکرد و بە پیاوی ئێران و شیعەیان لە قەڵەم دەدا. لە کاتێکدا خۆیان نەبەرەی جاسوسیی و مورتەزیقەییان بە ئێرانییەکان(شاهەنشاهیی و ئیسلامیی) دەستپێکردووە. سەرگرتنی ئەم هەموو شەپۆلە لە تەخوینکردن و بازاڕگەرمیی ئەم کوردایەتییە ئۆریجناڵە، بە ئەوە دەگەڕێتەوە کە رائیدەکانی کوردایەتییە عادییەکە، شەهامەتی سیاسیان تێدا نەبووە لە جوغزی فیکریی و سیاسییەوە، بەرەنگاری ئەم فاشیزمە سیاسیی، ئایدیۆلۆژیی و کولتوورییە، ئەم فاشیزمە نەژادیی، طائیفیی و مەذهەبییە، ببنەوە. بە پێچەوانەوە، زۆرجار خۆیان کەمپەینیان بۆ کردووە.

کاتێ پارتیی بە عەنتەرییاتی کوردایەتیی، پارلەمان و پرۆسەسی سیاسیی لە کوردستاندا لەکار دەخات، ڕێک لەو ئەکتە سیاسییەی ئیتیحاد و تەرەقیی سەردەمی سوڵطان عەبدولحەمیدی دووەم دەچێت کە

دەستوریان هەڵپەسارد و بە ” مەشروطییەت” هەمووانی ناچارکردەوە کە روو لە بابولعالیی (طۆپ قاپیی) گەنجە تورکەکان، بکەن. ئێستا بابولعالییەکە، یان طۆپ قاپییەکە، ئەو موئەسەسە فاشیل و فاسیدەیە کەناوی نراوە(سەرۆکایەتیی هەرێم) و شەخصی سەرۆکی پارتییش، رۆڵی میرە کوردەکی ناشەرعیی دەگێڕێت.
کاتە گۆڕان لە طۆپ قاپیی کوردایەتییەوە، فەتوای دەرکردنی لە پارلەمان و لە حکومەت دەدرێ، لەبەرامبەردا، گۆڕان لەو ماوە زۆرەدا، جورئەت نەیگرت و شەهامەتی ئەوەی نەبوو، بە بەرچاوڕۆشنییەوە لەم حکومەتە مورتەزیقە، لەم حکومەتە فاشیل و فاسیدە بەتەدەرەوە. ئێستاش دەیان کادیر، پارلەمانتار و راوێژکاری ساقیطی کوردایەتییان هەیە، چاویان لەوەیە لە طۆپ قاپیی پایتەختی کوردایەتییەوە، لەبووردنی گشتییان بۆ دەربکەن و بگەڕێنەوە دونیای غەزوبەزی دەوڵەتە کوردییە موخەڕیب و عەمیلەکە.
باووباپیرانی ئێمە، پتر لە پێنج صەد ساڵە نۆکەرایەتیی و عەماڵەتییان بە تورکە تەرانیی، عوثمانییەکان(تا بە نیۆعوثمانییەکان دەگات) و فاشیزمی (تورکیی-سوننیی- مەذهەبیی و میللییگەرایی مورتەزیقە) کردووە. ئایا دەکرێ نەوەی نوێ، نەوەکانی ئایندەش، هەر درێژە بە حەماقەتی ئەم باجدانە طائیفیی، مەذهەبیی و نەژادییە بدەن؟ هەموو ساڵەکانی تر بەلاوە بنێ، باشە، پێنج ساڵ بەس نییە بۆ ئەوەی کەسێک بە خۆی بێڵ سیاسیی و قسە لەچارەنووسی گەل و نیشتمانێک بکات، فێی کوردایەتیی و خوزیعبەلاتەکانی دەوڵەتی کوردیی بەری نەدات و بە شەهامەتەوە، شەق لەم صەنعەتە زەلیل و لەم هەراجە سیاسییەی فاشیزمی کوردایەتیی نەدات.

گۆڕان و پرسی کورد!

لە تازەترین دەرکەوتنی ڕەگشگ، لە لەندەن، داوا لە کادیرەکانی گۆڕان دەکات، گۆڕان، لەبەردەم گفتوگۆیەکدایە کە لەم هەلومەرجە سەختەدا، چیی بکات؟ هەروەها پێیوایە بیروبۆچوونی جیاواز هەیە لەسەر ئەوەی گۆڕان چیی بکات؟ بەڵام هەموویان لە روانگەی دڵسۆزییەوە بۆ پرسی کورد و بۆ بزوتنەوەی گۆڕان...سەرچاوە دەگرن... تاد. باشە بەڕاستیی، گرفتی گۆڕان، گرفتی کێشەی سیاسیی گەلی کوردە (ئەوەی ناو نراوە پرسی کورد)؟ ئایا بەڕاستیی، گۆڕان لە کوێی ئەم پرسەدا وەستاوە؟ بۆ ئەوەی وەڵامی ورد و پانوپۆڕی ئەم پرسیارە بدرێتەوە، دەبێ ئاوڕێک لە مێژووی سیاسیی بزوتنەوە سیاسییەکانی کورد و ئەو مەرجەعە سیاسییانە بدرێتەوە کە ئەم بانگەوازە دەکەن و خۆیان بە خاوەنی ئەم کێشەیە یان ئەم پرسە، دەزانن.

روانگەی دڵسۆزیی، بەدەر لەوەی تەعبیرێکی زۆر عاطیفیی و لاواندنەوەیە، لە دووروونزیکەوە، پێوەندیی بە پارادایم و مۆدێلە سیاسییەکانی کێشەی گەلی کوردەوە نییە. سەرەڕای ئەوەی لە هەموو مێژووی کۆن و نوێی عێراقدا، لە هەموو مێژووی کۆن و نوێی ئەو و□تانەی جیۆگرافیای کوردستانیان تێدایە، هیچ کاتێ وەکو ئێستای عێراق، پرسی سیاسیی کورد، کاڵ نەبووەتەوە. شتێک هەیە بەناوی پرسی چەند حیزبێکی مورتەزیقە و پرۆکسییەوە کە کێشەی سەرەکییان ئەوەیە کامیان زۆرترین خزمەت ب□ و□تانی ئیقلیمیی بکەن و کامیان لە پاداشتی ئەم مورتەزیقەییەدا، زۆرترین تاڵانیی و چەتەگەرییان لە سامانە سروشتییەکانی کوردستان، بەردەکەوێت؟ هەروەها، کامیان لە دزیینی دارایی ئەم نیشتمانەدا، پشکی باشتریان دەبێت.

راستییەکەی جگە لەو کێشانەی کە ناونراوە، ناوچە جێناکۆکەکان، ئەگەر روئیای نیشتمانیی لەناو حیزبە کوردییەکاندا هەبووایە، چارەسەرکردنیان ئاسان دەبوو. لە راستییدا، چونکە حیزبە کوردییەکان، ئەجێندای دەرەکیی و ئیقلیمیی جێکەوت دەکەن، خۆیان موخەڕیبن و زۆرترین زیانیان لە پرسی سیاسیی کورد و جیۆگرافیا سیاسییەکەی داوە(پارتیی بۆ نموونە، هەرگیز نەیویستووە کەرکوک بەشێک بێت لە کوردستان، بەڵام نەو تەکەی دەوێت). هەرگیز نایانەوێ پرسی کورد، کۆتایی پێبێت، بەڵکو دەیانەوێ ئەم تیجاڕەتی کوردایەتیی و دزیینی دەیان ملیارد دۆلارییە، درێژەی هەبێت.
ئێستا، دوو پارادایم و دوو مۆدێلی سیاسیی بۆ پرسی کورد لە ئاستی کوردستانەکان و ناوچەکەدا هەن. ئەم دوو روئیایە لە دوو کامپی جیاوازەوە، مەرجەعییەتی سیاسیی و فیکریی وەردەگرن و لە پراکتیک و لە دیدی سیاسیی و ئایدیۆلۆژییشەوە جیاوازییان هەیە و بگرە کۆنترادیکتی(موتەناقیض) یەکتریشن.

□- پارادایم و مۆدێلی پەکەکە، خۆی لە هەدەپە، پەیەدە، یەپەگە و هەموو لقوپۆپەکانی auxiliaries نزیک لە پەکەکەدا، دەبینر□ت□وە. ئەم پارادایمە، لەسەری سەرەوە، تەجاوزی ناسیۆنالیزمی نەژادیی- کوردیی و کوردایەتیی کردووە. مۆدێلێکی نیشتمانیی، مۆدێلی پێکەوەژیانی نەژاد، نەتەوە و گرووپە ک□م□ایەتییەکانی پێشکەشکردووە و کاری لەسەر دەکات. وێڕای ئەوەی فاشیزمی تورکیی و مەذهەبیی، فاشیزمە طائیفییەکەی تورکیا و میحوەری ئەهریمەنیی سوننیی، نەیاری ئەم پارادایمە پڕ لە تۆلێرانسەن، بەڵام، لە چاو کوردایەتییدا، پارادایم و مۆدێلی سەرکەوتووترە، وێڕای ئەوەی زۆر گەنجتر و جەوانترە لە پیرەخەڵەفاوی کوردایەتیی. هەموو ئەمانەش بۆ

جورئ□تی سیاسیی و ع□ق□انیی□تی ش□خصی ی□ک□می ئ□م پارادایم□ د□گ□□□ت□و□ ک□ ئ□ج□لا ن□.
□- پارادایم و م□د□لی موئ□س□س□ی ئ□ریجنا□ی کوردای□تیی، و□کو م□رج□ع، خ□ی ل□(م□لا موصط□فا بارزانیی و پارتیی) دا د□بین□ت□و□. ه□رو□ها، ب□ه□موو ئ□وان□ی ل□ ف□ل□کی ئ□ودا د□سو□□ن□و□(ی□ک□تیی ب□ه□موو ڤ□رژن□کانی□و□، حدکا و حدک-ئ□ران، ی□کگرتوو، س□ل□ف□یی□کان، ئیخوانیی□کان، چ□پ□ ن□ژادیی□کان… ل□گ□□ ئ□کادیمیست و نوخب□ ب□یع□تچیی□کانی کوردای□تییدا…تاد)، ل□خ□ د□گر□ت. هاوکات، مورت□زیق□ هاوب□ش□کانی ئ□رد□غان و کوردای□تیی ل□ ه□ردوو کوردستانی تورکیا و سوریادا، ل□خ□ د□گر□ت. ف□ش□لی ئ□م م□د□ل□ ت□□انیی□ش، ف□ش□لی راست□وخ□ی ناسی□نالیزمی ن□ژادیی، ع□صاب□کانی کوردای□تیی و م□رج□ع□ سیاسیی و ئابووریی□ک□یان□(کوردای□تیی□ چ□ت□گ□ریی□ک□).

ل□د□ر□و□ی ئ□و دوو م□د□ل و ئ□و دوو پارادایم□، بیرکردن□و□ ل□ پرسی سیاسیی کورد، ب□ئ□ند□ش□ی ئ□و□ی روئیای□کی جیاواز نیشان بد□یت، ب□ئ□ملاوئ□ولا، د□چ□ت□ خان□ی ی□ک□کیان□و□، جا ب□ه□ی نزیکای□تیی بیروب□چوون□کان□و□ ب□ت، یان ب□ه□ی ب□رژ□و□ندیی□ سیاسیی و ئابووریی□کان□و□ ب□ت. ب□ واتای□کی تر، ب□ه□د□ردانی وز□ی گ□نجان و د□ستخ□□□کردنی ن□و□ی نو□ی□، ل□ ئ□ستای کوردستانی ع□راقدا، پرسی کورد ب□و میکانیزم و میث□دان□ی کوردای□تیی، ه□□ب□سنگ□ندر□ و باس ل□ ک□ش□ی سیاسیی کورد بکر□. ه□ر ئ□م□ش□ وایکردوو□ ک□ م□رج□عی کوردای□تیی، ه□موو د□نگ□ جیاواز□کانی کوردای□تیی، ب□ یار و ن□یار□و□، ل□ ب□رژ□و□ندیی خ□یدا، م□ب□□ایز بکات و بیانکات ب□ د□ستمای□ی سیاسیی و بازرگانییان پ□و□ بکات و ت□□انیی زیاتریش ب□ ئابووریی کوردستان□و□ بکات.
ل□ ئ□ستادا، ب□ش□کی ز□ری ر□کخستن□کانی گ□□ان، کادیر□ ع□سک□ریی و سیاسیی□کانی گ□□ان، پارل□مانتار□ ح□پ□ساو و راو□ژکار□ ن□ژادیی□کان، تا راد□ی پ□□ان□و□ و لا□ان□و□ ل□ ر□گشگ د□پا□□ن□و□ ک□ قس□ی□کیان ب□ بکات، ر□گ□ی□کیان ل□م ه□موو گوم□ایی□ سیاسیی□ی قاچاغچییانی کوردای□تیی و ملیارد□ر□ سیاسیی□کانی کوردای□تییدا پ□شان بدات، و□کو مندا□ی ب□ س□رپ□رشت، داوای ل□د□ک□ن ت□ح□دای ئ□م واقیع□ سیاسیی□ تا□□ بکات، ب□□ام ئ□و ب□د□نگ□ و خ□ی داوا ل□ گ□□ان و قاعید□ک□ی د□کات، چیی بک□ن؟

و□همی قائیدی ض□رور□ و ئیجماعی کوردیی

ئ□و□ی پارتیی و ویلای□ت□ ر□یعیی□ ق□نت□راتچیی□ کوردیی□ک□ی کردوو□

بەم سەرەطانە سیاسییە و وەلائێکی زۆری بۆ تورکیا هەبێت و وەکو داگیرکاریش مامەڵە لەگەڵ سامانە سروشتییەکان، ئابووریی کوردستان و نەوەکانی ئایندەدا بکات، شەریکە دزیی یەکێتیی، جەبانیی، داوەشاویی و بێسەرەوبەرەیی ئەم حیزبە فاشیلەیە. ساڵی پار لە توێژینەوەیەکدا(مەترسییە ستراتیژییەکانی ویلایەتی رەیعیی)، بە درێژیی باسم لە نەهامەتییەکانی ئەم ویلایەتە قاچاغچییەی بارزانیی و شەریکە دزەکانی(یەکێتیی) کردووە. کارەساتەکە ئەوەیە ، گۆڕان و “رێگشگ” تێڕوانێکی مەبدەئیی جیاوازتریان لە ناسیۆنالیزمە تاڵانیی و چەتەگەرییەکەی پارتیی و یەکێتیی، بۆ ئایندەی کوردستان و مامەڵەکردن لەناو چوارچێوەی دەوڵەتی عێراقدا(یان لە دەرەوەی ئەم چوارچێوەیەدا) نییە. بە واتایەکی تر، دی ئێن ئەی DNA فیکریی سیاسیی و بەتاڵیی مەغزی سیاسییان، هیی هەر هەموویان هەر دەگەڕێتەوە سەر خێڵی جامبازە سیاسییەکانی کورد(کوردایەتیی).

پارتیی، بەهۆی باڵادەستبوونی ب□س□□ر ویلایەتە نەوتییەکەدا، ئەردۆغان و فاشیزمی (تورکیی-عەرەبیی- سوننیی) لەگەڵ حیلفە طائیفییە مەذهەبییەکەیاندا، وەکو وەلەدی شەرعیی، مامەڵە لەگەڵ بارزانیی و عەشیرەتەکەی دەکەن. پارتیی، بە دەیان میلیارد دۆلاری لە بانکە حیزبیی و شەخصییەکانیدا کۆکردووەتەوە. ئەم حیزبی پێ دەکڕێ و ئەو سیاسیی پێ لە خشتە دەبات و ئەخلاقی زۆرینەی حیزب، سیاسیی و نوخبەکانی کوردستانی شڕ کردووە. هەروەک چۆن خۆی، هەموو بەها و ئەخلاقێکی سیاسیی، ئینسانیی و کوردبوونیشی شڕ بووە. ئێستا قیادەکانی یەکێتیی، جگە لەوەی کۆمەڵێ ل□ع□ب□ی سیاسیین، ئەرکانەکانی پارتیی، بە رۆبۆتی ویلایەتە نەوتییەکە، دەیانسوڕێنن. لە دوور و نزیکەوە، پێوەندییان بە حیزب و بە پرەنسیپی سیاسییەوە نەماوە. بەهۆی پەتای لەعنەتییەکانی کوردایەتیی، پارەی گەندەڵیی و مەعاشی ژێربەژێری ویلایەتە رەیعییەکە و گەندەڵییەکانی ئەم سیستەمە سیاسییەوە، بزانن بە مایکرۆسکۆپیش کادیرێکی یەکێتیی دەدۆزیتەوە لەناو هەزاران کادیری دەرەجە باڵادا کە رەخنەیەک لە سیاسەتی حیزبەکەیان و پاشکۆبوونەکەیان بگرن؟ بە پێچەوانەوە، بۆ شەڕی باڵە تاڵانیی و چەتەگەرییەکانی نێو خۆیان، هەر یەکێکیان بگریت، ژیژەکێکی (فەیلەسوفە سلۆفاکییەکە) زۆر بڵێیە.

ئەگەر گرووپی “ناوەندی بڕیار” یان ناوەندی کڕدراو، وێڕای ئەوەی کە زۆربەیان لە دزە گەورەکان و میلیاردێرەکانی کوردایەتیین، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا، یەک دروشم، یەک هەنگاویان نییە، بە مووش لەگەڵ سیاسەتەکانی پارتیی و بارزانییدا، بەریەک بکەون. ئەمە

ر□ک□وت نی□! بەڵکو زۆر بە بەرنامە کراوە. بە پێچەوانەوە، ئەوان، ئەگەر راستیان دەکرد، دەبووایە، پێش ئەوەی دژایەتیی دزەکانی ناو ماڵی تاڵەبانیی و ئیبراهیم ئەحمەد بکەن، دژایەتیی دزە هەرە گەورەکانی ماڵی بارزانیی و مورتەزیقەبوونی ویلایەتە رەیعییەکەیان بکردایە. بە باوەڕی من، ناوەندی بڕیار، ناوەندێکی مورتەزیقەن (بەدەستی سێ و چوار) دەڵاڵی سیاسەتەکانی پارتیین و پلانی (A)ی پارتیی بوو، بۆ تێکشکاندنی ئەو رێککەوتنە هەشاشەی نێوان رێگشگ و ماڵی تاڵەبانیی.

پلانی(B) ی پارتیی، ئەو سەرکردانەی یەکێتیی لە خۆ دەگرێت کە مەلەفی حەساسی ئیستیخباراتیی و تەنانەت سکانداڵی ئەخلاقییان هەیە، یان بە پارەی رەیع، بە شەریکایەتیی نەوت و بە دزینی صەدان میلیۆن دۆلار لەگەڵ ئەرکانەکانی پارتییدا شەریکن(لە دەرەوەی شەریکایەتییەکانی ماڵی بارزانیی و تاڵەبانیی). هەر رۆژەی گارەگارێکی کوردایەتییمان لەمانەوە گوێ لێ دەبێت. یەکێکیان لە موئەسەسەی فاسیدی “مێری”ەوە، لە کەڕەنای کوردایەتییەوە، دەقی□ن□ت و یەکێکیان لە کەرکوکی کۆکتێلەکەی(قودس و دڵ) ی کوردستانەوە، سیاسەتەکانی پارتیی جێکەوت دەکات و هەندێکی تریشیان، وەکو کارتی یەدەک، بۆ رۆژی خۆیان و تەوقیتی هەڵبژێردراوی(ئەجێنداکانی پارتیی) دانراون.

ئەگەر پارتیی، فشاری بۆ بێت، ئامادەیە پلانی (C)یش جێکەوت بکات و ئەوانەی لەم پلانەشدا، جێکەوت دەبن، کوڕە فاشیلەکەی تاڵەبانییە(قوباد) کە ئەوەندەی وەلائی بۆ ماڵباتی بارزانیی و سیاسەتە فاشیلەکانی نێچیرڤان هەیە، یەک لەسەر دەی ئەوەش وەلائی بۆ دایکی و بنەماڵەکەی خۆی نییە. هەموو ئەمانە بە زەبری پارەی ئێجگار زۆر دەکرێن. ئەم پارە زۆرەی دەستی ماڵی بارزانیی و پارتیی کەوتووە، دەستی تورکیای فاشیست و ئەردۆغانی سایکۆ کەوتووە، بەهۆی حەماقەتەکانی کوردایەتیی، دەوڵەتی کوردیی و ئیستیحمارییەکانی ئەو ناسیۆنالیزمە نەژادییە طائیفییەوەیە کە پارتیی زۆربەی حیزبە سیاسییەکانی کوردستان و زۆرینەی نوخبە موهەڕیجەکانی پێ لغاو کردووە. سیاسەتێک کە چەندین ساڵە، کەمپەین بۆ شەڕی طائیفیی نێوان نەژادی کورد و شیعەی عەرەب ، کوردی سوننیی و عەرەبی شیعیی دەکات و پرۆژەی سیاسیی کوردیشی خستووەتە خزمەت سیاسەت و ئەجێندا پانتورکیی و پانئی□عوثمانییەکانی ئەردۆغانەوە.

بارزانیی: قائیدی ضەرورەی کوردایەتیی

ئەوەی ئەمێریکا، رۆژئاوا، ئێران و دەوڵەتی عێراقیش ما□□□ ل□گ□□

رائیدە فاشیلەکانی دەوڵەتی کوردیی و ماڵی بارزانییدا دەکەن، لەهاتوویی بارزانیی و ئەمری واقیعی سیاسیی نییە، بەڵکو پاشکۆبوونەکەی یەکێتیی، تەنازولاتەکانی تاڵەبانیی، بێدەنگییەکانی نەوشیروان موصطەفا، پڕۆکسیبوونەکەی یەکگرتوو بۆ تورکیا... و وەهمی ئەو هەموو سیاسییە زەرگەیانە و ئەو هەموو موهەڕیجە ئەکادیمیست و نوخبە هەزیلانەیە کە حەماقەتەکان، فشەکان و درۆکانی کوردایەتیی، لغاوی کردبوون. بە لوقاحی ناسیۆنالیزمی نەژادیی، بە نەعرەتەی وەهمی طائیفیی، بە دەستوری ناسیۆنالیزمە دینیی و مەذهەبییەکەی ئەردۆغان و دروستکردنی ویلایەتێکی ڕەیعیی سوخرەکەش، نەک هەر تەفرەیان خواردبوو، بگرە ڕۆڵیان لەو هەموو گەڵەگاییەشدا هەبوو کە پارتیی و والیی ویلایەتەکە، قەڵەمڕەویان پێوەی گرتبوو.
ئەوەی کە مالیکیی وا دەکات هێرش بکاتە سەر گەلی کورد لە عێراقدا، ئەوەی وا دەکات کە سیاسییەکانی عێراق، بارزانیی بەو هەموو موکەسارەتە سیاسیی و ئابوورییانەشەوە هەر بە واجیهەی سیاسیی کورد بزانن، هەر خەتای ناسیۆنالیزمە عێراقیی و ناسیۆنالیزمە شیعییە-مەذهەبییەکەیان نییە، بەڵکو خەتای سەرەکیی ئەوەیە کە گۆڕان و لەعابەکەی دەستی پارتیی(یەکێتیی)، لە ئاستی عێراق و کوردستاندا، خاوەنی هیچ پڕۆژەیەکی سیاسیی جیاوازتر لە پارتیی، نیین. ئەوە گۆڕانە وەهمی بە ئابوورییە تاڵانییە سەربەخۆکەی ئەردۆغان-بارزانیی هەبوو، ئەوە کادیر و نوخبەکانی گۆڕان بوون، خورافەی ئیجماعی کوردیی(کەرایەتیی کوردیی) یان تەخشان دەکرد و فوویان لە پشکەی ناسیۆنالیزمە چەتەگەرییەکەی پارتیی دەکرد و خورافاتی کوردایەتییان هەڵدەقوڵاند.
ئەوە ڕاگەیاندنی گۆڕان، یەکێتیی، ئیسلامییەکان و دونیای هەزیلی ئەکادیمیستە نەژادییەکانی کورد بوو کە نەعرەتەی شەڕی طائیفییان لە دژی شیعە و حەشدی شەعبیی لێدەدا و پەیتا پەیتا، ڕەنگڕێژی سیاسەتە طائیفییەکانی حیلفی ئەردۆغان و پارتییان دەکرد. بارزانیی و حیزبەکەی، زۆر باش دەزانن، چۆن و لە کەیدا کارتی ئەحمەقکردنی ئینسانی کورد، بەناوی دەوڵەتمەداریی و خۆماڵییکردنی نەوتەوە بەکاربهێنن؟ ئەوە عەقڵییەت و مەنتاڵیتیی گۆڕانە، هێشتا هەمان بیرکردنەوەی میلیشیا مرۆڤکوژەکان و کوردکوژەکانی کوردایەتیی شاخی هەیە و لە دونیای بیزنس، سیاسەت و ئابووریی، لە دونیای گەنجانی نوێی کوردستان و هاوکێشە سیاسییەکانی عێراق، کوردستان و ناوچەگە تێناگات و تا ئەم ساتەش، هەر بە "ڕبە"کانی کوردایەتیی، دانەوێڵەی سیاسەت، دە پێوێت.

گۆڕان و ڕەگشگ، دەتوانن چیی بکەن؟

کشانەوەی رەسمیی لە حکومەتێک کە دەرکراون، لە پارلەمانێک کە بەسەریاندا داخراوە، هیچ حەکیمێکی سیاسیی ئەم دەردەد□ی□ی گۆڕان و ئەم موناجاتەی سەرکردەکەی نازانێ، جگە لەوەی وەهمیان بە پرۆژە بەتاڵەکانی کوردایەتیی هەیە. گۆڕان، ئەگەر خۆی لەم عوقدە سیاسیی، فیکریی و ئایدیۆلۆژییەی دەوڵەتی کوردیی و موشتەقاتەکانی رزگار نەکات، لەباری سیاسیی و فیکرییەوە، هیچی پێناکرێت. گۆڕان و رێگشک، بۆ ئەوەی جورئەتی سیاسیی پەیدا بکەن و بۆ ئەوەی بەرچاوڕۆشنیی خۆیان بۆ خەڵک بەیان بکەن، دەبێ بەعەزم و ئیرادەی سیاسییەوە بەرەنگاری ئەم دەماغسزییەی کوردایەتیی و ناسیۆنالیزمە نەژادییە مورتەزیقەکەی بارزانیی ببنەوە.
لە ئێستادا، ئەوە حکومەتی عێراق و شیعەکان نیین کوردیان ریسوا کردووە، ئەوە کوردایەتییەکەی دەوڵەتی کوردییە کە گەورەترین تەحقیری سیاسیی، ئابووریی و کۆمەڵایەتیی بە گەلی کوردستان، ئایندەی نەوەکانی ئێستا و ئایندە، دەکات. ئەوە سەرەطانی کوردایەتییە کە بووەتە هۆکاری ئەوەی مرۆڤی کورد، لەوپەڕی سقوطی سیاسیی و فیکرییدا رابگرێ و بەم هەموو دزیی و تاڵانییەی مافیاکانی کوردایەتیی، هێشتا مووی لەشی راست نەبێتەوە. ئەوە مەرجەعی ئۆریجناڵی کوردایەتییە کە پارەی نەوت و غازی کوردستان، لە قوڕگی ماشێنە جەنگییەکەی فاشیزمی ئەردۆغانیی دەکات و گەلی کورد و گەلانی سوریای پێ تیرۆرایز دەکات. ئەوە عوقدەی کوردایەتییە، وەکو گەورەترین لووی سەرەطانیی بەلاشەی شینهەڵگەڕاوی سیاسەتی کوردییدا، بڵاوبووەتەوە. تا ئەم سەرەطانە، بنبڕ نەکرێ، تا دەوڵەتی کوردیی مورتەزیقە، وەکو خیانەتێکی عوظما دەرهەق بە ئێستا و ئایندەی گەلانی کوردستان، نەناسێنرێت، ناتوانرێت، س□ر□ئ□شە بۆ مافیاکانی کوردایەتیی دروست بکرێت و سنوورێک بۆ تیجاڕەت و پرۆکسیبوونە ئیقلیمییەکانی دابنرێت.

نەوتی کوردستان، دەبێ لە رێگەی دادگا باڵاکانی عێراقەوە، لە رێگەی پارلمانی عێراق و دەستوری عێراقەوە، لە پارتیی و لە شەریکە دزەکانی(یەکێتیی) بسەندرێتەوە. ئەمە باشترە پێش ئازادکردنی موصڵیش دەستی بۆ ببردرێ. پێش ئەوەی پرۆکسییەکەی ئەردۆغان، خۆی لەگەڵ هەلومەرجەکەدا بگونجێنێت، دەبێ گۆڕان و رێگشگ دەستپێشخەریی بکەن. گرینگە، گۆڕان، ترسی لە تەخوینە بەتاڵەکانی پارتیی نەبێت لە کاتێکدا، سیاسەتە پرۆ تورکیایییەکانی پارتیی، بە تەنیا، کووانوی خیانەتە عوظماکانە. گۆڕان دەبێ لەگەڵ هێزە سیاسییەکانی تری کوردستان و عێراقدا، لەگەڵ حکومەتی عێراق، هاوکاریی بکەن و مەلەفی نەوت و غاز لەدەست ئەم عەصابە و میلیشیا دزانە بسەننەوە.

ئەم جەرائەتە سیاسییە، هەزاران جار، لەوە شەریفترە نەوتی کوردستانی عێراق بە تاڵانیی و بە موفت بدرێ بە ئەردۆغان و فاشیزمی تورکیی، گەلی کورد و گەلانی سوریای پێ قەتڵوعام بکرێ و خەڵکی کوردستانیش برسیی بکرێت. هەموو ئەوانە کاتێک دەکرێن، بە روئیایەکی سیاسیی روونەوە، بە فیکری باڵاوە، سەرقاپی ئەم زێرابی کوردایەتییە دابخرێت. دەبێ مەلەفی کورد و ئابووریی کوردستان، لە ڕێگەی حکومەتی عێراق، بەهاوکاری هێزە نیشتمانییەکانی تر، تەنانەت لە پارچەکانی تری کوردستان و کۆمیونیتییە نێودەوڵەتییەکاندا، لەدەست ئەم لەبیانەی کوردایەتیی دەربهێنرێت.

پاش ئازادکردنی موصڵ، ئەگەری زۆر هەیە پارتیی بە دەستور و بە ئەجێندای تورکیا، ئەگەر داواکارییەکانیان جێبەجێ نەکرێن، شەڕێکی طائیفیی و نەژادیی لەگەڵ شیعەی عەرەب و ئێراندا ساز بکەن. کادیرە عەسکەرییەکانی باڵی ناوەندی یەکێتیی نیشتمانیی، یەکەمین کارتن ئەم کارەیان پێ دەسپێردرێ و زۆر بە وەلائیشەوە، زۆر بە حەماسی ئیستیحماری کوردایەتییشەوە، دەیکەن. بە هۆی شەرعییەتی کوردایەتیی ، بەهۆی نەخۆشیی نەژادپەرستیی و بە ناوی کوردبوونەوە، کورد جارێکی تر دەخرێتە شەڕێکی طائیفیی گەورەوە کە ئەوسەری ئەم تۆنێلە دەیان ساڵی تر دەکێشێت، تا ڕۆشناییەکی تێدا بەدی بکرێ. کاتی ئەوە هاتووە ئەم گوتارە ئەنتی عێراقیی و ئەنتی شیعییە تێک بشکێندرێ.
کاتی ئەوەش هاتووە ئەم گوتارە پرۆ تورکیی Pro-Turkish، پرۆ داعشیی، پرۆسوننیی، پرۆ ئیخوانیی و پرۆ ئەردۆغانییە، بەر نەقیزە بدرێت. سەرەنجامیش، ئەم وەهمەی قائیدی ئەوحەد و ضەرورەی کوردستان، ئەم وەهمە ئیستیحمارییەی (ئیجماعی کوردیی) دەبێ بخرێنە ژێر پێی نەوەی نوێوە. خەڵکی کوردستان، دەیانەوێ، نیشتمان، ژیان و ئازادییان هەبێت نەک موستەعمەرەیەکی مورتەزیقەی سەر بە تورکیا و ئەردۆغانیان بۆ چێبکرێت. ئەم بێدەنگییەی گەڵان و “ڕەگشگ”یش، خۆشخەیاڵیی و وەهمە بە پرۆژە فاشیلەکانی کوردایەتیی و جۆرێکە لە تەخدیرکردنی رای گشیی و گەڵانەوە بە ناشیرینترین چەمکی سیاسەتی کوردیی” ئیجماعی تاڵانیی- کوردیی”.

کۆتایی

Larkoff, G. (2002). Moral politics. Chicago: University press